

Recht doen en trouw betrachten

Er is jou, mens, gezegd wat goed is,
je weet wat de HEER van je wil:
niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten
en nederig de weg te gaan van je God.

Micha 6:8

De eerste keer dat deze woorden met grote kracht bij mij binnenkwamen, was bij het zingen van deze tekst in een lied op de eerste conferentie van Kairos (zie kader) in Bethlehem, 2011. In die context, aangereikt door de Palestijnse christenen, levend onder een kwaadaardige en gewelddadige bezetting. En die in hun Kairos-document een woord spreken van Geloof, Hoop en Liefde uit het hart van het Palestijnse lijden. En daarbij ook een woord van Liefde spreken tegen hun bezetter. En een klemmend beroep doen op kerken en christenen ook in ons deel van de wereld.

Recht doen, trouw betrachten... je scoort er nooit hoog mee op de economische agenda

Het is als een samenvatting van hoe voor mij het leven behoort te zijn. Het is ook een concretisering van woorden en begrippen die mij mijn leven lang vergezellen, via Martin Buber: 'leven in de relatie Ik-Gij'. De ander is een 'Gij', niet een 'het', een voorwerp. Is niet mijn verlengstuk, maar iemand die zelfstandig staat, als ik, in de relatie tot de ander en de Andere. En die dus zelf geroepen is zijn weg van recht en trouw te gaan.

Recht doen

Recht doen, als tzaddiek (rechtvaardige, een term die ook Martin Buber gebruikt) trachten te leven, daarin getrouw zijn, dat is een taak om een leven mee te vullen. Het is ook een opdracht om vanuit

kerk en geloof mee te dragen: doen wat op mijn weg komt om recht te doen en trouw te betrachten. Dat is een weg van veel vallen en opstaan. Een weg ook waarop de weerstanden vaak zeer groot zijn, juist ook vanuit kerken en christenen. Kerken hoorden tot de laatsten die apartheid veroordeelden. Kerken hebben veel gedaan om achterstelling van groepen te rechtvaardigen: Joden, slaven, vrouwen en vele anderen. Ook nu gebeurt dat: veel christenen rechtvaardigen achterstelling van Palestijnen bij Joden. En hebben vrede met achterstelling van moslims. En soms moet ook ik innerlijke weerstanden overwinnen. Of concreet gedrag aanpassen. Het heeft nooit een definitief antwoord: wat is recht doen of het betrachten van trouw voor mij in concrete situaties? Juist daarom raakt Micha en raakt het Kairos-document mij. Het gaat, naast de Joden, om onze oudste broeders en zusters. Zij leven in de voetsporen van Christus, letterlijk en figuurlijk. En zij worden steeds verder beperkt in hun mogelijkheden, hun land wordt onvreemd, hun bewegingsvrijheid is ernstig ingeperkt en ze ondergaan dagelijks ernstig geweld. En worden in hun geweldloos verzet aangeduid als 'terroristen', ook door veel christenen. Vervolgens huilen we krokodillentranen als het aantal christenen in het heilige Land en het hele Midden-Oosten in zeer hoog tempo afneemt. Recht doen, trouw betrachten: het heeft ook een prijs. Je scoort er nooit hoog mee op de economische agenda, in tegendeel. Je scoort er zelden mee op de maatschappelijke agenda. En in de kerk is het vaak uiterst moeizaam om te delen. En daarom voegt Micha ook toe 'nederig de weg te gaan van je God'.

Concrete inzet

Recht doen en trouw betrachten horen als het goed is bij de centrale opdracht van kerken en christenen. Vaak is dat fout gegaan, vaak is dat ook goed gegaan. In veel opzichten waren kerken en christelijke instellingen de voorlopers van onze 'verzorgingsstaat'. En de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens leunt sterk op joodse en christelijke waarden. In het verlengde daarvan zijn bijvoorbeeld veel kerken en gemeenschappen nauw betrokken bij

Bonhoeffer: een van de 'heiligen' die deze tekst van Micha belichaamt

de waardige opvang van hen die voor geweld en onderdrukking gevlucht zijn. Dat geldt voor velen als vanzelfsprekend. Voor mij vertaalt zich dat onder meer in mijn activiteiten met de Raad van Kerken in Nederland voor menswaardige opvang van vluchtelingen. En ben ik vaak verbijsterd over hoe die rechten grof geschonden worden. Ook heb ik de laatste jaren zeer geregeld vreemdelingen in gevangenschap gedurende langere periodes opgezocht.

Bonhoeffer

Voor het concreet proberen te leven van de woorden van de profeet Micha is het leven van Dietrich Bonhoeffer van een ongelofelijke kracht. Een van de 'heiligen' die belichaamt wat Micha zegt in deze tekst. Tot het einde toe trouw aan recht, en nederig de weg van onze God gaan. Nederig, maar wel autonoom, niet buigend, wel vanuit innerlijke kracht en diepe overtuiging.

Micha, Buber en Bonhoeffer herinneren mij eraan hoe leven in diepste wezen betekenis heeft.

Jan van der Kolk (www.ecoconseil.nl) is al vele jaren nauw betrokken bij vraagstukken van recht en vrede; hij vervulde vrijwillige functies bij onder meer ICCO, Kerk en Wereld, Raad van Kerken, Justice and Peace.

Kairos Palestina is de beweging van de Palestijnse kerken en christenen die in hun gezamenlijke document van 2009 een oproep doen aan alle andere kerken om naast hen te staan en hen te zien in hun lijden en die zich met een woord van liefde richten tot de bezetter van hun land.